

Okul Psikolojik Danışmanlarında Mesleki Yetkinlik İnancı

Bülent GÜNDÜZ & Öner ÇELİKKALELİ

Özet – Bu çalışmanın amacı, okul psikolojik danışmanlarının mesleki yetkinlik inançlarını cinsiyet, hizmet süresi, çalışılan okul türü, öğrenci sayısı ve sosyal destek kaynağı değişkenleri açısından incelemektir. Araştırmanın örneklemini, çeşitli ilk ve ortaöğretim kurumlarında çalışan 194 psikolojik danışman oluşturmuştur. Araştırmada psikolojik danışmanların mesleki yetkinlik inançlarını değerlendirmek üzere, Yiyit (2001) tarafından geliştirilen “Okul Psikolojik Danışmanı Yetkinlik Beklentisi Ölçeği (OPD-YBÖ); demografik değişkenlerle ilgili veri toplamak üzere araştırmacılar tarafından düzenlenen Kişisel Bilgi Formu kullanılmıştır. Okul psikolojik danışmanlarının yetkinlik inanç puanlarının demografik değişkenlere göre farklılaşıp farklılaşmadığı ANOVA ve t-testle analiz edilmiştir. Araştırma bulgularına göre; cinsiyet, hizmet süresi, sosyal destek kaynağı ve hizmet verilen öğrenci sayısı değişkenlerine göre okul psikolojik danışmanlarının yetkinlik inançlarının farklılaştığı görülmüştür.

Anahtar kelimeler: Okul psikolojik danışmanları, yetkinlik inancı, danışman yetkinlik inancı.

Abstract – Career Self-efficacy on School Counselors – The purpose of this study is to investigate school counselor’ self-efficacy according to their gender, service duration, type of school (primary school and high school), perception source of social support, and number of students, and. The sample of the study consisted of 194 school counselors. In order to collect the data related with school counselors’ career self-efficacy, School Counselor Self-efficacy Scale developed by Yiyit (2001), and the data related to counselor’ demographic features were collected by “Personal Information Sheet.”, prepared by the researcher as well. In order to investigate whether school counselors’ career self-efficacy scores differed according to gender, service duration, type of school, perception source of social support and number of students t-test and ANOVA were administered to the data. Results showed that school counselors’ self-efficacy scores differs according theirs gender, service duration, perception source of social support and number of students.

Key words: School counselors, self-efficacy belief, counselors self-efficacy belief.

Giriş

20. yüzyılla birlikte bilim, teknoloji, ekonomi ve sosyal alanlardaki gelişmelerin hızı, birçok alanda (konforlu yaşam, yaşam süresi ve kalitesinin artması) bireye ve topluma fayda sağlarken; insan ilişkileri, değer yargıları ve bir bütün olarak toplumsal yapıda

---

Bülent Gündüz, Yrd. Doç. Dr., Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi PDR Anabilim Dalı, <gunduz@mersin.edu.tr>; Öner Çelikkaleli, Arş. Gör., Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi PDR Anabilim Dalı <onerckaleli@mersin.edu.tr>. Bu araştırma, Mersin Üniversitesi Bilimsel Araştırma Proje Birimi tarafından desteklenmiştir (BAP-EF EB (BG) 2007-1).

Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, Cilt 5, Sayı 1, Haziran 2009, ss. 119-133.

Mersin University Journal of the Faculty of Education, Vol. 5, Issue 1, June 2009, pp. 119-133.

değişimlere neden olmuştur. Yaşanılan bu hızlı değişimler bireylere yeni birçok ekonomik ve sosyal sorumluluklar yüklemiştir. Bireylerin kendilerine yüklenmiş olan bu sorumluluklarla baş edebilmesi ise onların yeni gelişmeleri takip edebilecek bilgiye ulaşabilmeleri ve bunları etkin bir biçimde kullanabilmeleriyle mümkün hale gelmiştir.

Bireylerin söz konusu bu bilgilere ulaşmaları ve bunları etkin bir biçimde kullanabilmeleri kuşkusuz eğitim-öğretim ile mümkündür. Birçok ülkenin üzerinde önemle durduğu konuların başında gelen eğitim-öğretim hizmetleri ve “örgün” eğitim görme ihtiyacı, hem toplumun gelişimini sağlayan bir süreç hem de temel bir hak olarak görülmeye başlanmış ve birçok ülkede zorunlu kamu hizmeti olarak kabul edilmiştir.

Günümüz ve gelecek toplumların ihtiyaç duyduğu niteliklere sahip nesilleri yetiştirme görevi verilen okullarda toplumun her kesiminden farklı yeteneklere, ilgilere, ihtiyaçlara sahip; değişik sosyo-kültürel yapıdaki çocuklara hizmet verilmeye başlanmıştır. Gelişme ve değişimlere bağlı olarak, farklı bireysel özelliklere sahip olan bu öğrencilerin akademik faaliyetlerinin yanı sıra onlara, eğitim-öğretim sürecinin en önemli sacayaklarından olan psikolojik danışma hizmetlerinin sunulması gibi bir zorunluluk da ortaya çıkmıştır. Temel olarak öğrencilerin kişisel, sosyal, eğitsel ve mesleki yönelim-gelişimlerinden sorumlu olan okul psikolojik danışmanları aynı zamanda ebeveyn ve yöneticilere de konsültasyon hizmetleri vererek, bu süreçte önemli bir görev üstlenmeye başlamışlar ve bütün dünyada olduğu gibi ülkemizde de eğitim-öğretim sürecinin vazgeçilmez bir parçası haline gelmişlerdir.

Bu çerçevede, öğrencilerin, öğretmenlerin, okul yöneticilerinin ve ebeveynlerin ihtiyacı olan psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinin tüm öğrencilere ulaştırılması ve nitelikli bir hizmetin sunulmasının, yetişmiş veya yetiştirilmekte olan psikolojik danışmanların mesleki olarak kendilerini yetkin görmeleriyle doğrudan ilişkili olduğu ifade edilebilir. Yetkinlik inancı ile mesleki başarı arasındaki ilişkiyi açıkça ortaya koyan araştırmalar (Lent, Brown ve Larkin, 1986; Lent ve Hackett, 1987; Lent, Brown ve Hackett, 1994; Watt ve Martin, 1995; Schaubroeck, Jones ve Xie, 2001 ve Lu, Siu, ve Cooper, 2005) bu savı desteklemektedir.

Sosyal Öğrenme Teorisi'nin en önemli kavramlarından biri olan yetkinlik inancı, başlangıçta Bandura (1977a ve 1977b) tarafından, “bireylerin istediği sonuçları elde edebilmesi için gerekli davranışları başarılı bir biçimde gerçekleştirebileceğine ilişkin inancı” olarak ele alınmışken; daha sonra “bir performansı başarıyla yapabilmek için gerekli olan eylemleri organize edebilme ve bu eylemleri gerçekleştirebilme kapasiteleri hakkındaki yargıları” olarak tanımlanmıştır (Bandura, 1986).

Bandura (1997)'ya göre bireylerin düşünme, duygu ve davranışları üzerinde etkili olan yetkinlik inancı okul psikolojik danışmanların gerçekleştirdikleri faaliyetlerdeki başarıları üzerinde de etkili olacaktır. Başka bir ifadeyle, bireylerin bir davranışı başlatabilmesi, başlattığı bir davranışı başarılı bir şekilde yapılabilme için gerekli çabayı harcaması, davranış yapıyorken önüne çıkan engelleri aşmaya yönelik ısrarı,

bireyin kendisini o konuda ne kadar yetkin gördüğü ile ilgilidir (Bandura, 1986 ve Sharpley ve Ridgway, 1993). Başarılı deneyimlerin yaşanması yetkinlik inancının gelişimini olumlu yönde etkilerken; yüksek bir yetkinlik inancı da başarılı performansların ortaya çıkmasını sağlamaktadır (Sharpley ve Ridgway, 1993).

Bireylerin yetkinlik inançları dört temel bilgilendirici kaynaktan etkilenmektedirler (Bandura, 1977a; 1977b; 1986 ve 1997) Bunlar; bireylerin kendi yaşamlarından meydana gelen *temel yaşantular*; diğerlerinin gözlenmesinden elde edilen *dolaylı yaşantular*; kişinin kendisini benzettiği kişilerden aldığı *sözel ikna* ve bireyin *psikolojik ve fizyolojik durumlarıdır*. Ayrıca yetkinlik inancı düzey, genellenebilirlik ve güç olmak üzere üç boyuttan oluşan bir psikolojik yapıdır (Bandura, 1995 ve 1997).

Bireylerin benlikleri hakkındaki algılarından biri olan yetkinlik inancı, onların psiko-sosyal işlevlerindeki etkinliklerinde önemli bir yere sahiptir (Bandura, 1986). Bu durum, çoğu zaman hayatı etkileyen olayların kontrolünü de içerebilmektedir (Bandura, 1995). İnsanlar, çoğu zaman, ne yapmaları gerektiğini bilseler de uygun bir biçimde davranış gösteremeyebilirler. Çünkü kendilerine ilişkin yetkinlik inancı düşüncesi, bilgi ve davranış arasında bir köprü işlevi görmektedir. Bu durum yetkinlik inancının bireyin davranışını ve davranışa yönelimini etkileyen önemli bir faktör olmasından kaynaklanmaktadır (Bandura, 1986). Diğer bir deyişle, başarılı performanslar sergileyebilmek için, bilgi ve beceri yanında, bunları etkili bir biçimde kullanabilme gücü veren bireysel yetkinlik inançları da gerekmektedir (Bandura, 1993). Bu nedenle diğerleriyle aynı bilgiye ve beceriye sahip olan bir kişi, yetkinlik inancı düzeyine bağlı olarak, bilgi ve beceri düzeyine uygun, daha alt düzeydeki ya da yüksek düzeydeki performanslar sergileyebilmektedirler. Buna karşın bireyler, yeterli bilgiye sahip olmadıklarında ya da yeterli beceriyi sağlayacak yetkinlik inancından yoksun olduklarında ise başarısız olabilmektedirler (Bandura, 1986 ve 1997).

Bandura (1986), belli bir alanda yüksek yetkinlik inancına sahip bireylerin bu özellikleri sayesinde, kendilerini yetersiz olarak algılayan kişilerden farklı düşündüklerini, hissettiklerini ve davrandıklarını belirtmektedir. Bununla birlikte, bireyin üretime yönelik düşünmesi, kendisini zayıf hissetmesi, iyimser ya da kötümser olması, kendisini daha iyi motive edebilmesi, zorluklarla korkmadan yüzleşebilmesi, strese veya depresyona girip-girmemesi, yaşamları ile ilgili seçme davranışı yapabilmesi gibi davranışlar da yetkinlik inancından etkilenmektedir (Bandura, 1986, 1995 ve 1997).

Yetkinlik inancıyla ilgili araştırmalar incelendiğinde bireylerin matematik, iletişim, fen, sosyal, spor, mesleki vb. alanlarında özel yetkinlik alanları geliştirebildikleri ve buna uygun tanımlamalarda bulunduğu görülmektedir. Bu doğrultuda bir yardım mesleği olan okul psikolojik danışmanlığı yetkinlik inancı, danışmanın öğrenci ve öğrenciyle ilgili diğer kişilere psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerini etkili bir biçimde sunma kapasitesi hakkındaki yargısı (Friedlander ve ark., 1986; Larson ve ark., 1992; Sharpley ve Ridgway, 1993 ve Larson ve Daniels, 1998) olarak tanımlanmıştır. Larson ve Daniels (1998)'e göre, yaratıcı bir yetenek olarak kabul edilen danışman

yetkinlik inancı mekanizması, danışmanların var olan bilişsel, davranışsal ve sosyal becerilerini danışmanlık görevleriyle bütünleştirerek kullanmalarında etkili olmaktadır.

Yetkinlik inancı ile ilgili gerek yurt içinde gerekse yurt dışında yapılmış olan çalışmaların genel olarak öğretmenler örnekleminde ele alındığı görülmektedir (Ashton ve Webb, 1986; Coladarci, 1992; Enochs, Scharmann ve Riggs, 1995; Rich, Lev ve Fisher, 1996; Tschannen-Moran, Woolfolk-Hoy ve Hoy, 1998; Tschannen-Moran ve Woolfolk Hoy, 2001; Çelikkaleli ve Akbaş, 2007; Çapri ve Çelikkaleli, 2008). Benzer bir biçimde psikolojik danışmanlarla ilgili olarak yurt dışında bir çok çalışma (Johnson ve ark. 1989; Benschhoff ve Paisley, 1996; Larson ve Daniels, 1998; Heppner, Fuller ve Multon, 1998; Whitson ve Sexton, 1998; Constantine, 2000; Schlossberg, Morris ve Lieberman, 2001; Daniels ve Larson, 2001 ve Al-Darmaki, 2003) olmasına karşın, ülkemizde Yiyit (2001) ve Özgün'ün (2007) araştırmaları dışında çalışmaya rastlanılmamıştır.

Sonuç olarak, modern eğitim-öğretim sürecinin en önemli sacayaklarından birini oluşturan psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinin sunulması görevini üstlenen psikolojik danışmanların (rehber öğretmenlerin) mesleki açıdan kendilerini yetkin olarak görmeleri, sunacakları psikoloji danışma hizmetlerinin etkili olabilmesi açısından önemlidir. Buradan hareketle bu araştırmada okul psikolojik danışma hizmetini sunan psikolojik danışmanların mesleki yetkinlik inançları demografik değişkenler açısından ele alınmıştır. Bu doğrultuda araştırmanın amacı, ilk ve ortaöğretim kurumlarında çalışan okul psikolojik danışmanlarının mesleki yetkinlik inançlarını cinsiyet, hizmet süresi, çalışılan okul türü, sosyal destek kaynakları ve hizmet verilen öğrenci sayısı değişkenlerine göre incelemektir.

Yöntem

Araştırma Grubu

Araştırmaya 2007 yılında Mersin ilindeki ilk ve ortaöğretim kurumlarında görev yapan 194 okul psikolojik danışmanı katılmıştır. Araştırma grubunu oluşturan danışmanların demografik değişkenlere göre dağılımları Tablo 1'de verilmiştir.

Tablo 1: Araştırmaya Katılan Psikolojik Danışmanlara İlişkin Betimsel Sonuçlar

Demografik Değişkenler	Dağılım (n=194)			
Cinsiyet (2)	Kadın 78		Erkek: 116	
Hizmet süresi (4)	0-5 yıl: 83	6-10 yıl: 77	11-15 yıl: 22	16-30 yıl: 12
Okul türü (2)	İlköğretim okulu: 94		Lise: 100	
Destek kaynağı (4)	Yönetici: 52	Öğretmenler: 20	Yönetici+öğrt.: 74	Destek yok: 48
Öğrenci sayısı (4)	50-500: 39	501-999: 43	1000-1500: 64	1501-3270: 48

Okul Psikolojik Danışmanı Yetkinlik Beklentisi Ölçeği (OPD-YBÖ)

Araştırmada okul psikolojik danışmanlarının mesleki yetkinlik inançlarını ölçmek üzere Yiyit (2001) tarafından geliştirilen Okul Psikolojik Danışmanı Yetkinlik Beklentisi Ölçeği-OPD-YBÖ kullanılmıştır. 88 maddelik OPD-YBÖ, beşli Likert tipi bir ölçme aracı olup “her zaman”, “sık sık”, “bazen”, “arada sırada” ve “hiçbir zaman” biçiminde derecelenmiştir. Ölçekten üç alt faktöre ilişkin üç farklı puan elde edilmektedir. Bu alt faktörler; (1) Psikolojik Danışma Becerileri, (2) Çok Yönlü Rol Becerileri ve (3) Uygulamada Zorlanılan Becerilerdir.¹

Ölçeğin yapı geçerliği değerlerini belirlemek için yapılan açıklayıcı faktör analizi sonucunda ölçekte belirlenen ölçütlere uygun üç faktör bulunmuştur. OPD-YBÖ ile Problem Çözme Envanteri birlikte 80 okul psikolojik danışmanına uygulanarak ölçüt geçerliğine bakılmıştır. OPD-YBÖ ile PÇE korelasyonu 0,61, PÇE'nin OPD-YBÖ alt ölçekleri ile korelasyonu -0,65, -0,45 ve -0,48 olarak bulunmuştur (Yiyit, 2001, s. 95). Okul Psikolojik Danışmanının yetkinlik düzeyi yükseldikçe, problem çözme becerisi algısı yükselmektedir.

OPD-YBÖ toplam puanları ile Sürekli Kaygı Envanteri korelasyonu -0,43 bulunmuştur. Sürekli Kaygı Envanteri ile OPD-YBÖ'nin alt ölçekleri ile korelasyonları ise Psikolojik Danışma Becerileri alt ölçeği için -0,45, Çok Yönlü Rol Becerileri alt ölçeği için -0,34 ve Uygulamakta Zorlanılan Beceriler alt ölçeği için ise -0,41 bulunmuştur. Okul Psikolojik Danışmanlarının ölçekten aldıkları puanlar yükseldikçe Sürekli Kaygı Düzeyleri düşmektedir.

OPD-YBÖ madde toplam korelasyonları yeterli düzeyde yüksek bulunmuştur. İç tutarlık (*Cronbach alfa*) katsayısı 0,98'dir. Psikolojik Danışma Becerileri alt ölçeğinin iç tutarlık katsayısı 0,97, Çok Yönlü Rol Becerileri 0,96 ve Uygulamakta Zorlanılan Beceriler 0,92'dir.

OPD-YBÖ'nin test-tekrar test güvenilirlik katsayısı 0,82 olarak bulunmuştur. Test-tekrar test güvenilirliği katsayı Psikolojik Danışma Becerileri için 0,82, Çok Yönlü Rol ve Becerileri için 0,74 ve Uygulanmakta Zorlanılan Beceriler için 0,70 bulunmuştur

Kişisel Bilgi Formu

Araştırmada okul psikolojik danışmanlarının demografik durumlarına ilişkin veriler elde etmek için, araştırmacılar tarafından hazırlanan, “Kişisel Bilgi Formu” kullanılmıştır. Bu formula, araştırmaya katılan okul psikolojik danışmanlarının cinsiyet, hizmet süresi (çalışma yılı), çalışılan okul türü, destek kaynağı ve öğrenci sayısı değişkenleriyle ilgili veriler toplanmıştır.

Verilerin Analizi

Verilerin istatistiksel analizi için SPSS paket programının 11.5 versiyonu
Cilt 5, Sayı 1, Haziran 2009

kullanılmıştır. Okul psikolojik danışmanlarının yetkinlik inanç puanlarının demografik değişkenlere göre farklılaşp farklılaşmadığı tek yönlü varyans analizi (ANOVA) ve bağımsız gruplar için t-testi ile analiz edilmiştir.

Bulgular

Cinsiyete Göre Okul Psikolojik Danışmanlarında Yetkinlik İnancı

Okul psikolojik danışmanlarının OPD-YBÖ alt ölçek puanlarının cinsiyetlerine göre farklılaşp farklılaşmadığı bağımsız gruplar için t-testi ile analiz edilmiş ve sonuçlara ilişkin ortalama, standart sapma ve “t” değerleri Tablo-2’de verilmiştir.

Tablo 2: *Okul Psikolojik Danışmanlarının Cinsiyetlerine Göre OPD-YBÖ Alt Ölçeklerinden Aldıkları Puanların Ortalama, Standart Sapma ve “t” Değerleri*

OPD-YBÖ	Gruplar	n	$\bar{X}$	S	t	p
Psikolojik Danışma Becerileri	Erkek	116	156,45	18,92	-2,01	0,043
	Kadın	78	161,73	15,52		
Çok yönlü Rol Becerileri	Erkek	116	116,07	15,57	-2,82	0,005
	Kadın	78	121,98	12,10		
Uygulamada Zorlanılan Beceriler	Erkek	116	81,19	20,13	-4,04	0,000
	Kadın	78	91,87	14,33		

Tablo 2 incelendiğinde, psikolojik danışmanların cinsiyetlerine göre OPD-YBÖ’nin Psikolojik Danışma Becerileri [$t_{(192)}=-2,01$; $p<0,05$], Çok yönlü Rol Becerileri [$t_{(192)}=-2,82$; $p<0,05$] ve Uygulamada Zorlanılan Beceriler ” [$t_{(192)}=-4,04$; $p<0,05$] alt ölçek puanlarında kadın psikolojik danışmanların lehine istatistiksel olarak anlamlı bir farklılığın olduğu görülmektedir.

Hizmet Sürelerine Göre Okul Psikolojik Danışmanlarında Yetkinlik İnancı

Okul psikolojik danışmanlarının OPD-YBÖ alt ölçek puanlarının hizmet sürelerine göre farklılaşp farklılaşmadığı Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) ile incelenmiş ve sonuçlar Tablo 3’te verilmiştir.

Tablo 3: Okul Psikolojik Danışmanlarının Hizmet Sürelerine Göre OPD-YBÖ Alt Ölçek Puanlara İlişkin Ortalama, Standart Sapma ve ANOVA Sonuçları

OPD-YBÖ	Hiz. Süresi	N	$\bar{X}$	S	F	p
Psikolojik Danışma Becerileri	0-5 yıl	83	153,35	18,07	5,202	0,002
	6-10 yıl	77	160,85	18,16		
	11-15 yıl	22	166,45	12,89		
	16-+ yıl	12	165,66	9,87		
Çok yönlü Rol Becerileri	0-5 yıl	83	115,49	15,40	2,394	0,070
	6-10 yıl	77	120,68	14,15		
	11-15 yıl	22	122,47	9,82		
	16-+ yıl	12	117,16	15,44		
Uygulamada Zorlanılan Beceriler	0-5 yıl	83	84,68	14,70	1,704	0,168
	6-10 yıl	77	88,67	19,26		
	11-15 yıl	22	80,09	25,24		
	16-+ yıl	12	80,50	24,60		

Tablo 3 incelendiğinde, hizmet süreleri farklı psikolojik danışmanların OPD-YBÖ'nin Çok yönlü Rol Becerileri [$F_{(3,190)}=5,202$; $p>0,05$] ve Uygulamada Zorlanılan Beceriler [$F_{(3,190)}=2,394$; $p>0,05$] alt ölçeklerinden elde edilen puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılaşma olmadığı; Psikolojik Danışma Becerileri [$F_{(3,190)}=1,704$; $p<0,05$] alt ölçeğinden elde edilen puanlar arasında ise istatistiksel olarak anlamlı bir farklılaşma olduğu görülmektedir.

Hizmet süresi açısından Psikolojik Danışma Becerileri alt ölçek puanları arasında gözlenen anlamlı düzeydeki bu farklılığın hangi gruplardan kaynaklandığını belirlemek amacı ile verilere *post-hoc* testlerden Tukey testi uygulanmıştır. Buna göre; 0-5 ($\bar{X}=153,35$) yıl hizmeti bulunan psikolojik danışmanların 6-10 yıl ($\bar{X}=160,85$) ve 11-15 ($\bar{X}=166,45$) yıl hizmeti bulunanlara göre psikolojik danışma beceriyle ilgili yetkinlik algısı düzeyinin daha düşük olduğu gözlenmiştir.

Okul Türüne Göre Okul Psikolojik Danışmanlarında Yetkinlik İnancı

Okul psikolojik danışmanlarının OPD-YBÖ alt ölçek puanlarının çalıştıkları okulun türüne göre farklılaşıp farklılaşmadığı bağımsız gruplar için t-testi ile analiz edilmiş ve sonuçlara ilişkin ortalama, standart sapma ve "t" değerleri Tablo 4'te verilmiştir.

Tablo 4 incelendiğinde, psikolojik danışmanların görev yaptıkları okulun türüne göre OPD-YBÖ'nin Psikolojik Danışma Becerileri [$t_{(192)}=-1,035$; $p>0,05$], Çok yönlü Rol Becerileri [$t_{(192)}=-0,487$; $p>0,05$] ve Uygulamada Zorlanılan Beceriler [$t_{(192)}=1,712$; $p>0,05$] alt ölçek puanlarında gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılaşmanın olmadığı görülmektedir.

Tablo 4: Okul Psikolojik Danışmanlarının Görev Yaptıkları Okulun Türüne Göre OPD-YBÖ Alt Ölçeklerinden Aldıkları Puanların Ortalama, Standart Sapma ve “t” Değerleri

OPD-YBÖ	Gruplar	n	$\bar{X}$	S	t	p
Psikolojik Danışma Becerileri	İlköğretim	94	157,21	18,96	-1,035	0,302
	Lise	100	159,86	16,59		
Çok yönlü Rol Becerileri	İlköğretim	94	117,92	15,08	-0,487	0,627
	Lise	100	118,94	14,07		
Uygulamada Zorlanılan Beceriler	İlköğretim	94	87,84	16,79	1,712	0,088
	Lise	100	83,28	20,23		

Sosyal Destek Kaynaklarına Göre Okul Psikolojik Danışmanlarında Yetkinlik İnancı

Okul psikolojik danışmanlarının OPD-YBÖ alt ölçek puanlarının sosyal destek kaynaklarına göre farklılaşıp farklılaşmadığı Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) ile incelenmiş ve sonuçlar Tablo 5’te verilmiştir.

Tablo 5: Okul Psikolojik Danışmanlarının Sosyal Destek Kaynaklarına Göre OPD-YBÖ Alt Ölçek Puanlara İlişkin Ortalama, Standart Sapma ve ANOVA Sonuçları

OPD-YBÖ	Sosyal Destek Kay.	n	$\bar{X}$	S	F	p
Psikolojik Danışma Becerileri	Yönetici	52	160,46	15,67	2,045	0,109
	Öğretmenler	20	151,35	17,30		
	Yönetici + Öğretmenler	74	160,83	17,15		
	Destek Yok	48	156,06	19,12		
Çok yönlü Rol Becerileri	Yönetici	52	119,53	16,66	3,289	0,022
	Öğretmenler	20	114,95	12,09		
	Yönetici + Öğretmenler	74	121,57	14,78		
	Destek Yok	48	113,91	14,73		
Uygulamada Zorlanılan Beceriler	Yönetici	52	86,51	19,34	6,501	0,000
	Öğretmenler	20	71,70	18,54		
	Yönetici + Öğretmenler	74	90,60	18,79		
	Destek Yok	48	82,22	18,74		

Tablo 5 incelendiğinde sosyal destek aldıkları kaynaklara göre psikolojik danışmanların OPD-YBÖ’nin Psikolojik Danışma Becerileri [$F_{(3,190)}=2,045$; $p>0,05$] alt ölçek puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılaşma gözlenmezken; Çok yönlü Rol Becerileri [$F_{(3,190)}=3,289$; $p<0,05$] ve Uygulamada Zorlanılan Beceriler

[$F_{(3,190)}=6,501$; $p<0,01$] alt ölçeklerinden elde edilen puanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılaşma olduğu görülmektedir.

Sosyal destek kaynağı açısından alt ölçek puanları arasında gözlenen farklılığın hangi gruplardan kaynaklandığını belirlemek için verilere post-hoc testlerden *Tukey* testi uygulanmıştır. *Tukey* testiyle elde edilen sonuçlara göre; Çok yönlü Rol Becerileri alt ölçeğinde, “yönetici ve öğretmenlerden” destek alan psikolojik danışmanların ($\bar{X}=121,57$) “sosyal destek almayan” psikolojik danışmanlardan ($\bar{X}=113,91$) daha fazla psikolojik danışmada çok yönlü roller gerektiren becerilere ilişkin yetkinlik algısına sahip oldukları görülmüştür. “Uygulamada Zorlanılan Beceriler” alt ölçek puanlarına uygulanan *Tukey* sonuçlarına göre ise farklılık, “öğretmenlerden” sosyal destek alan psikolojik danışmanlar ile ($\bar{X}=71,70$), “yöneticiler” ($\bar{X}=86,51$) ve “yönetici ve öğretmenlerden” ($\bar{X}=90,60$) destek alan psikolojik danışmanlar arasında sadece öğretmenlerden destek alanların aleyhine bir farklılık olduğu gözlenmiştir. Bir başka ifadeyle, okulda yöneticilerden sosyal destek alan ya da gören psikolojik danışmanların uygulamada zorlanılan beceriler konusundaki yetkinlik algıları sadece öğretmenlerden destek gören psikolojik danışmanlardan daha yüksek çıkmıştır.

Öğrenci Sayısına Göre Okul Psikolojik Danışmanlarında Yetkinlik inancı

Okul psikolojik danışmanlarının OPD-YBÖ alt ölçek puanlarının okulda hizmet verdikleri öğrenci sayısına göre farklılaşıp farklılaşmadığı Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) ile incelenmiş ve sonuçlar Tablo 6’da verilmiştir.

Tablo 6: Okul Psikolojik Danışmanlarının Hizmet Verdikleri Öğrenci Sayılarına Göre OPD-YBÖ Alt Ölçek Puanlara İlişkin Ortalama, Standart Sapma ve ANOVA Sonuçları

OPD-YBÖ	Öğrenci Sayısı	n	$\bar{X}$	S	F	p
Psikolojik Danışma Becerileri	50-500	39	164,41	15,67	3,744	0,012
	501-999	43	162,27	17,30		
	1000-1499	64	154,11	17,15		
	1500-+	48	156,47	19,12		
Çok yönlü Rol Becerileri	50-500	39	119,35	16,66	0,209	0,890
	501-999	43	119,38	12,09		
	1000-1499	64	117,46	14,78		
	1500-+	48	118,18	14,73		
Uygulamada Zorlanılan Beceriler	50-500	39	86,43	19,34	0,301	0,825
	501-999	43	87,18	18,54		
	1000-1499	64	83,90	18,79		
	1500-+	48	85,31	18,74		

Tablo-6 incelendiğinde, hizmet verdikleri öğrenci sayısına göre psikolojik danışmanların OPD-YBÖ'nin Çok yönlü Rol Becerileri [$F_{(3,190)}=0,209$; $p>0,05$] ve Uygulamada Zorlanılan Beceriler [$F_{(3,190)}=0,301$; $p>0,05$] alt ölçeklerinden elde edilen puanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılaşma olmadığı; Psikolojik Danışma Becerileri [$F_{(3,190)}=3,744$; $p<0,05$] alt ölçeğinden elde edilen puanlar arasında ise istatistiksel olarak anlamlı bir farklılaşma olduğu görülmektedir.

Hizmet verilen öğrenci sayısı değişkenine göre OPD-YBÖ'nin Psikolojik Danışma Becerileri alt ölçek puanları arasında gözlenen anlamlı düzeydeki bu farklılığın hangi gruplardan kaynaklandığını belirlemek için verilere *post-hoc* testlerden *Tukey* testi uygulanmıştır. Buna göre; Psikolojik Danışma Becerileri alt ölçeğinde, 50–500 ($\bar{X}=164,41$) öğrenciye hizmet veren psikolojik danışmanların 1000–1499 ($\bar{X}=154,11$) öğrenciye hizmet veren psikolojik danışmanlardan daha fazla psikolojik danışma becerisiyle ilgili yetkinlik algısına sahip oldukları görülmüştür. Diğer taraftan, sayıları 50–500 arasında değişen öğrenci kitlesine hizmet veren psikolojik danışmanların; 501–1000 ($\bar{X}=162,27$) ve 1500 ve üzerinde ($\bar{X}=156,47$) öğrenciye hizmet veren psikolojik danışmanlardan daha fazla psikolojik danışma becerisine yönelik yetkinlik algısına sahip olmalarına karşın bu fark istatistiksel olarak anlamlı görünmemektedir.

Tartışma ve Yorum

Özellikle, verdiği hizmetlerle ilköğretim ve ortaöğretim çağındaki öğrencilerin sorunlarını çözmesine yardım eden, onların yaşayabileceği olası olumsuz durumları tespit ederek önleyici çalışmalar yapabilen, gelişimsel süreçlerini destekleyen; öğretmen, veli ve okul yönetimi arasında bir köprü görevi üstlenen ve öğrencilerin akademik başarısında etkili olabilen psikolojik danışmanların bu görevlerini yapabilmeye yetkinliklerine ne kadar sahip olduğunun incelenmesi önemli bir araştırma konusu olarak görülmektedir. Bu çalışmada, ilk ve ortaöğretim okullarında hizmet veren okul psikolojik danışmanlarının (rehber öğretmenlerin) mesleki yetkinlik inançları cinsiyet, hizmet süresi, çalışılan okul türü, sosyal destek kaynağı ve hizmet verilen öğrenci sayısı değişkenleri çerçevesinde incelenmiştir.

Cinsiyet değişkenine göre sonuçlara bakıldığında, kadın psikolojik danışmanların OPD-YBÖ'nin "Psikolojik Danışma Becerileri, Çok yönlü Rol Becerileri ve Uygulamada Zorlanılan Beceriler boyutlarında kendilerini erkek danışmanlardan daha yetkin buldukları görülmektedir. Elde edilen sonuç Dupuy ve Ritchie (1994) ile Maldonado'nun (2008) bulgularını desteklerken; bu alanda yapılan diğer çalışmalarla paralellik göstermemektedir. Özgün (2007), Yiyit (2001) ve Larson ve ark. (1992) cinsiyet değişkenine göre okul psikolojik danışmanlarının mesleki yetkinlik inançlarının farklılaşmadığını rapor etmişlerdir.

Okul psikolojik danışmanlarının mesleki yetkinliklerine hizmet süresi değişkenine göre bakıldığında, OPD-YBÖ'nin Psikolojik Danışma Becerileri alt ölçeğinde hizmet

süresi fazla olan okul psikolojik danışmanlarının psikolojik danışma becerilerini kullanma konusundaki yetkinliklerinin mesleğin ilk yıllarında olan, başka bir ifadeyle deneyimi az olan psikolojik danışmanlardan daha fazla olduğu ortaya çıkmıştır. Psikolojik danışmanların hizmet yıllarının artmasına paralel olarak daha deneyimli olmaları ve psikolojik danışma becerileri konusunda kendilerini daha yetkin hissetmeleri beklenen bir durum olarak karşılanmaktadır. Bandura'ya (1995 ve 1986) göre yaşanılmış deneyimler yetkinlik inancını olumlu yönde etkileyen en önemli kaynağı oluşturmaktadır. Dolayısıyla, başarılı deneyimlerin artması psikolojik danışmanların mesleki yetkinlik inançlarının da yükselmesine katkı sağlayacaktır. Değişik problemlerle karşılaşmak ve farklı etkileşimler içerisinde bulunma sonucunda elde edilen tecrübeler, yetkinliği artırıcı bir faktör olarak değerlendirilebilir. Yiyit (2001), deneyim düzeyleri fazla olan danışmanların OPD-YBÖ'nin her üç alt boyutunda da kendilerini daha yetkin gördüklerini ifade etmiştir. Snipps, Sugden ve Faiver (1998) ve Tang ve ark. (2004) geçmiş deneyim süreleri ile danışman yetkinlik inancı arasında pozitif bir ilişki olduğunu rapor etmişlerdir.

Okul psikolojik danışmanlarının OPD-YBÖ alt ölçek puanları, çalıştıkları okulun türüne göre ele alındığında, ilköğretim ya da ortaöğretim kurumlarında çalışmanın OPD-YBÖ'nin Psikolojik Danışma Becerileri, Çok yönlü Rol Becerileri ve Uygulamada Zorlanılan Beceriler ile ilgili yetkinlik algıları üzerinde bir etkisinin olmadığını göstermiştir. Elde edilen bu sonuç, Yiyit (2001)'in bulgularını desteklerken; Güven'in (2007) ortaöğretimde görev yapan danışmanların kendilerini daha yetkin buldukları yönündeki bulgusuyla çelişmektedir. Ülkemizde okul psikolojik danışma ve rehberlik (PDR) hizmetleri başlangıçta ortaöğretim kurumlarına yönelik olsa da, 90'lı yılların son çeyreğinden itibaren zorunlu ilköğretim sürecinin sekiz yıla çıkarılmasıyla birlikte PDR hizmetleri bu kurumlarda da hızla yaygınlaşmaya başlamıştır. PDR alanında verilen eğitim ilk ve ortaöğretime kapsamakta ve lisans eğitimi alan danışmanlar her hangi bir kuruma atanabilmektedirler. Başka bir deyişle PDR alanında yetişen elemanlar her okul türü ve seviyesinde görev alabilecek şekilde eğitimden geçtikleri için ilk ve orta dereceli okullarda görev yapmanın, bu araştırma kapsamında, yetkinlik inançları üzerinde anlamlı bir farklılaşmaya yol açmadığı ifade edilebilir.

Okul psikolojik danışmanlarının, hizmet verdikleri öğrenci sayılarına göre yetkinlik inançları incelendiğinde, "Psikolojik Danışma Becerileri" alt ölçeğinde öğrencisi az olanların lehine olan bir sonuçla karşılaşmıştır. Başka bir ifadeyle, öğrenci sayısı az olan psikolojik danışmanların psikolojik danışma yetkinlikleri diğerlerine göre anlamlı düzeyde yüksek çıkmıştır. Diğer taraftan, öğrenci sayısı açısından, OPD-YBÖ'nin Çok yönlü Rol Becerileri (ÇRB) ve Uygulamada Zorlanılan Beceriler (UZB) alt boyutlarında danışmanların puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılaşmanın olmadığı görülmüştür. Elde edilen bu sonuçlar Yiyit (2001)'in bulgularını desteklemektedir. OPD-YBÖ'nin ÇRB ve UZB alt ölçekleri, danışmanların bilgi toplama, bilgi verme, yönetici aile ve öğrencilerle işbirliği, mesleki-egitsel rehberlik gibi alanları kapsamakta ve daha çok -öğrenciyle ilgili- diğerleriyle iletişim

ve işbirliğini gerektirmektedir. Bu alt ölçekler açısından, danışmanların yetkinlik puanlarının öğrenci sayısının az ya da çok olmasına göre bir farklılık yaratmamış olması söz konusu iletişim ve işbirliği konusunda gerekli mesafe alındığı şeklinde yorumlanabilir. Söz konusu alt ölçeklerle ilgili bu yorum, sosyal destek kaynağı açısından okulda yönetici ve öğretmenlerden destek alan danışmanların kendilerini daha yetkin algıladıklarını gösteren sonuçlarla da tutarlık göstermektedir. Diğer taraftan psikolojik danışma ilişkisi, öznel boyutta okul psikolojik danışmanlarının uzmanlıkları çerçevesinde yapmaları gereken daha profesyonel bir işlem olması ve danışan-danışman özelindeki bu ilişkiye dışardan bir müdahalenin söz konusu olmaması gibi nedenlerle hizmet verilen öğrenci sayısının fazla olmasının bu konudaki yetkinlik gıasını etkilediği ifade edilebilir.

Psikolojik danışma ve rehberlik çalışmalarının etkililiği ve niteliği okuldaki atmosferle doğrudan ilişkilidir. Rehberlik hizmetleri kolektif çalışma ve çabalarla istenilen seviyeye çıkabilmektedir. Bu bağlamda, psikolojik danışmanlarının okul ortamında sahip oldukları destek önemli hale gelmektedir. Araştırma bulgularının sosyal destekle ilgili sonuçlarına bakıldığında Çok yönlü Rol Becerileri (ÇRB) ve Uygulamada Zorlanılan Beceriler (UZB) alt boyutlarında yönetici ve öğretmenlerden destek gören danışmanların yetkinlik düzeyleri daha yüksek çıkmıştır. Bu bulgu Sutton ve Fall'un (1995) bulgusuyla paralellik göstermektedir. Objesi insan ve toplum olan birçok araştırmada sosyal destek önemli bir değişken olarak karşımıza çıkmaktadır. Okul ortamında danışmanların, birlikte hizmet üretmek durumunda oldukları yönetici ve öğretmenlerden destek görmeleri sonucunda kendilerini yetkin görmeleri beklenen ve istenen bir durum olarak değerlendirilebilir. Bu sonuç, PDR hizmetlerini sunan psikolojik danışmanların, okul ortamında öğrenci, öğretmen, yönetici ve ailelerle yaptıkları çalışmalarda olumlu bir izlenim sergileyip destek bulduklarının bir göstergesi olarak değerlendirilebilir.

Bulguların tartışılıp yorumlanması sonucunda aşağıdaki önerilerde bulunulabilir:

- Araştırmada, örneklem grubuna ilk ve ortaöğretimde hizmet veren psikolojik danışmanlar alınmıştır. Bundan sonraki çalışmalar, yatılı ve taşınmalı eğitim-öğretimin verildiği ilköğretim okullarında; farklı programların okutulduğu (genel liseler, Anadolu-fen liseleri, meslek liseleri vb.) liselerde gerçekleştirilerek öğretmenlerin yetkinlik inançlarıyla ilgili daha somut ve genellenebilir sonuçlara ulaşılabilir.
- Okul psikolojik danışmanlarının kendilerini yetkin hissetmelerindeki en önemli etkenin yaşanmış deneyimler olduğu gerçeğinden yola çıkarak eğitim-öğretim sürecinde uygulamalara ve süpervizyona gerekli önem verilmelidir.
- Öğrenci sayısının psikolojik danışma hizmetlerinin gerçekleştirilmesindeki etkisinden yola çıkarak, gelişmiş ülkelerin standardı olan, her 250 öğrenciye bir psikolojik danışman düşecek şekilde gerekli istihdam sağlanmalıdır.

- Psikolojik danışmanların kendilerini yetersiz gördükleri çalışma alanları için hizmet içi eğitim faaliyetleri düzenlenebilir.
- Yetkinlik inancını etkileyebilecek iş doyumunu, tükenmişlik ve kişiler arası ilişkiler gibi psikolojik yapıların yetkinlikle ilişkisi incelenebilir.

Not

¹ Söz konusu alt ölçeklerde beceri değil beceriye ilişkin yetkinlik inancı ölçülmektedir. Çalışmanın bundan sonraki bölümlerinde OPD-YBÖ'nün alt ölçekleriyle ilgili ifadeler bu çerçevede değerlendirilmelidir.

Kaynakça

- Al-Darmaki, F.R. (2003). Attitudes towards seeking professional psychological help: What really counts for United Arab Emirates university students? *Social Behavior and Personality*, 31, 497-508.
- Ashton, P.T., ve Webb, R.B. (1986), Teachers' sense of efficacy, classroom behavior, and student achievement. In Ashton, P.T. & Webb, R.B. (Eds.), *Teachers' sense of efficacy and student achievement* (pp. 125–144). New York & London: Longman.
- Bandura, A. (1977a). Self-efficacy: Toward a unifying theory of behavioral change. *Psychological Review*, 84, 191–215.
- Bandura, A. (1977b). *Social learning theory*. Englewood Cliffs, NJ: Prentice Hall.
- Bandura, A. (1986). *Social foundation of thought and action: A social cognitive theory*. Englewood Cliffs, NJ: Prentice Hall.
- Bandura, A. (1993). Perceived self-efficacy in cognitive development and functioning. *Educational Psychologist*, 28 (2), 117–148.
- Bandura, A. (1995). Self-efficacy in changing societies. In Bandura, A. (ed.) *Exercise of personal and collective efficacy in changing societies* (pp. 1–45). New York: Cambridge University Pres.
- Bandura, A. (1997). *Self-efficacy: The exercise of control*. New York: W.H. Freeman and Company.
- Benshoff, J.M. ve Paisley, P.O. (1996). The structured peer consultation model for school counselors. *Journal of Counseling and Development*, 74, 314–318.
- Coladarcı, T. (1992). Teachers' sense of efficacy and commitment to teaching. *Journal of Experimental Education*, 60, 323–337.
- Constantine, M.G. (2000). Social desirability attitudes , sex, and affective and cognitive empathy as predictors of self-reported multicultural counseling competence. *The Counseling Psychologist*, 28, 857–872.
- Çapri, B. ve Çelikkaleli, Ö. (2008). Öğretmen adaylarının öğretmenliğe ilişkin tutum ve mesleki yeterlik inançlarının cinsiyet, program ve fakültelerine göre incelenmesi. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 9 (15), 33–53.

- Çelikkaleli, Ö. ve Akbaş, A. (2007). Sınıf öğretmeni adaylarının fen bilgisi dersine yönelik tutumlarını yordamada fen bilgisi öğretimi öz-yeterlik inançları. *MEÜ Eğitim Fakültesi Dergisi*, 3 (1), 21-34.
- Daniels, J.A. ve Larson, L.M. (2001). The impact of performance feedback on counseling self-efficacy and counselor anxiety. *Counselor Education and Supervision*, 41, 120-130.
- Dupuy, P.J. ve Ritchie, M.H. (1994). The inclusion of women's and gender issues in counselor education programs: A survey. *Journal of Counselor Education and Supervision*, 33, 238-249.
- Enochs, L.G., Scharmann, L.C. ve Riggs, L.M. (1995). The relationship of pupil control of pre-service elementary science teacher self-efficacy and outcome expectancy. *Science Education*, 79, 63-75.
- Friedlander, M.L., Keller, K.E., Peca-Baker, T.A. ve Olk, M.E. (1986). Effects of role conflict on counselor trainees' self-statements, anxiety level, and performance. *Journal of Counseling Psychology*, 33, 73-77.
- Gibson, S., ve Dembo, M.H. (1984). Teacher Efficacy: a construct validation. *Journal of Educational Psychology*, 76 (4), 569-582.
- Heppner, M. J., Fuller ve Multon, K.J. (1998). The relationship of trainee self-efficacy to the process and outcome of career counseling. *Journal of Counseling Psychology*, 45, 393-403.
- Johnson, E., Baker, S. B., Kopala, M., Kiselica, M. S., ve Thompson, E. C. (1989). Counseling self-efficacy and counseling competence in pre-practicum training. *Counselor Education and Supervision*, 28, 205-218.
- Larson, L. M., Suzuki, L. A., Gillespie, K.N., Potenza, M.T., Bechtel, M.A. ve Toulouse, A. (1992). Development and validation of the counseling self-estimate inventory. *Journal of Counseling Psychology*, 39, 105-120.
- Larson, L. M., ve Daniels, J. A. (1998). Review of the counseling self-efficacy literature. *The Counseling Psychologist*, 26, 179-218.
- Lent, R. W. ve Hackett, G. (1987). Career self-efficacy: empirical status and future directions. *Journal of Vocational Behavior*, 30, 347-382.
- Lent, R. W., Brown, S.D., ve Hackett, G. (1994). Toward a unifying social cognitive theory of career and academic interest, choice, and performance. *Journal of Vocational Behavior*, 45, 79-122.
- Lent, R.W., Brown, S.D. ve Larkin, K.C. (1986). Self-efficacy in the prediction of academic performance and perceived career options. *Journal of Counseling Psychology*, 33, 265-269.
- Lu, C., Siu, O. ve Cooper, C.L. (2005). Managers' occupational stress in China the role of self-efficacy. *Personality & Individual Differences*, 38 (3), 569-579.
- Maldonado, J. (2008). The influence of gender identification and self-efficacy on counseling students: A multicultural approach. *Journal of Multicultural, Gender and Minority Studies*, 2 (1), 1-12.
- Özgün, M.S. (2007). *Okul psikolojik danışmanlarının kişilik özellikleri ile mesleki yetkinlik beklentileri arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.
- Rich, Y., Lev, S. ve Fisher, S. (1996). Extending the concept and assessment of teacher efficacy. *Educational and Psychological Measurement*, 56, 1015-1025.
- Schaubroeck, J., Jones, J.R. ve Xie, J.L. (2001). Individual differences in utilizing control to cope with job demands: Effects on susceptibility to infectious disease. *Journal of Applied Psychology*, 86 (2), 265-278.

- Schlossberg, S.M., Morris, J.D., ve Lieberman, M.G. (2001). The effects of a counselor-led guidance intervention on students' behaviors and attitudes. *Professional School Counseling*, 4 (3), 156–164.
- Sharpely, C.F., ve Ridgway, I.R. (1993). An evaluation of the effectiveness of self-efficacy as a predictor of trainees' counseling skills performance. *British Journal of Guidance and Counselling*, 21, 73–81.
- Snipps, G.J., Sugden, G.J., ve Favier, C.M. (1988). Counselor training level and verbal response type: Their relationship to efficacy and outcome expectations. *Journal of Counseling Psychology*, 35, 397–401.
- Sutton, J.M., ve Fall, M. (1995). The relationship of school climate factors to counselor self-efficacy. *Journal of Counseling and Development*, 73, 331-336.
- Tang, M., Addison, K.D., LaSure-Bryant, D., Norman, R., O'Connell, W. ve Stewart-Sicking, J.A. (2004). Factors that influence self-efficacy of counselling students: An exploratory study. *Counselor Education & Supervision*, 44 (1), 70-80.
- Tschannen-Moran, M. ve Woolfolk Hoy, A. (2001). Teacher efficacy: Capturing an elusive construct. *Teaching and Teacher Education*, 17, 783–805.
- Tschannen-Moran, M., Woolfolk-Hoy, A. ve Hoy, W.K. (1998). Teacher efficacy: Its meaning and measure. *Review of Educational Research*, 68, 202-48.
- Watt, S.E. ve Martin, P.R. (1995). Effect of general self-efficacy expectancies on performance attributions. *Psychological-Reports*; 75 (2), 951-961.
- Whitson, S.C., ve Sexton, T.L. (1998). A review of school counseling outcome research: implications for practice. *Journal of Counseling & Development*, 76, 412–426.
- Yiyit (2001). *Okul psikolojik danışmanlarının yetkinlik beklentilerinin ölçmeye yönelik bir ölçek geliştirme çabası*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.